

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

ECOSOC

Hospodářský růst

Autor: Petr Hanzlík
Imprimatur: Vojtěch Bahenský, Jan Pivoda
Jazyková úprava: Jakub Kopřiva, Michal Zikmund
Grafická úprava: Jan Hlaváček

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XX. ročníku Pražského studentského summitu.
© AMO 2014

Asociace pro mezinárodní otázky
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: summit@amo.cz
IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

1 Úvod

První z Rozvojových cílů tisíciletí, které měly být naplněny do roku 2015, deklaroval záměr odstranit extrémní chudobu a hlad. Již dnes je ovšem zřejmé, že přes splnění úkolu snížit počet lidí žijících pod hranicí chudoby na polovinu proti roku 1990, žije stále velké množství lidí pod hranicí chudoby, a otázka dalšího snižování chudoby tak zůstává výzvou i pro budoucnost.¹ Jedním z prostředků, které mohou výrazně pomoci tento cíl naplnit či se mu alespoň velmi přiblížit, je hospodářský růst, a to jak v rámci jednotlivých států, které se s tímto fenoménem potýkají, tak na globální úrovni. Cílem tohoto textu je představit především úlohu hospodářské politiky v podpoře hospodářského růstu a její možnosti v tomto směru. Pro naplnění tohoto cíle je vhodné vysvětlit nejprve některé základní ekonomické pojmy.

2 Důležité ekonomické pojmy

Problematika hospodářského růstu spadá spíše do oblasti makroekonomie, tedy té části ekonomie, která se zabývá ekonomikou jako celkem, případně chováním jejích hlavních sektorů (tím jsou myšleny domácnosti a firmy). Tyto sektory jsou brány jako tzv. agregáty, přičemž agregát domácností kupříkladu zahrnuje všechny domácnosti v dané ekonomice. Makroekonomie zkoumá chování těchto agregátů na jednotlivých trzích (oproti tomu mikroekonomie zkoumá především rozhodování jednotlivých firem a spotřebitelů). Důležitou součástí makroekonomie je také analýza působení veřejného sektoru, zahraničního obchodu a finančního systému na celkový stav ekonomiky.² Pro tyto analýzy se využívají různé makroekonomické veličiny, z nichž nejdůležitější jsou hrubý domácí produkt (HDP), inflace a nezaměstnanost.

2.1 Hrubý domácí produkt

Základní veličinou používanou k měření ekonomické aktivity je hrubý domácí produkt (dále jen HDP). Ten představuje objem veškeré finální produkce vyrobené na území daného státu za určité období, zpravidla rok nebo čtvrtletí. Je nutno poznamenat, že v případě HDP nehraje roli, zda výrobní faktory použité při produkci jsou vlastněny domácími či zahraničními subjekty. Dále je třeba zdůraznit, že HDP nezahrnuje meziprodukty, znovu prodávané použité zboží a transfery (platby, při kterých nedochází k prodeji zboží nebo služby, např. sociální dávky). Do HDP se promítá změna stavu zásob tak, že růst zásob jej zvyšuje a pokles snižuje. HDP se

¹ UNITED NATIONS. *United nations millenium development goals, Goal one: Eradicate extreme poverty and hunger*. [cit. 2014-07-30]. Dostupné online: <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>

² CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 9. ISBN 978-80-246-1906-4.

počítá v tržních cenách zboží i služeb, ale zahrnuje i služby, jejichž tržní cena nemusí být známa (např. justice, policie, školství). Tyto služby jsou oceňovány podle nákladů. Do HDP se z pochopitelných důvodů nezapočítávají zboží a služby obchodované v rámci šedé ekonomiky. Nezapočítávají se ani statky vyprodukované pro vlastní potřebu, např. ovoce a zelenina z vlastní zahrádky, ale na druhou stranu pokud někdo bydlí ve vlastním domku, tak jakoby poskytuje nájem sám sobě a hodnota takového nájmu se do HDP započítá.³

Pro porovnání vývoje HDP v čase je důležité rozlišovat pojmy reálný a nominální HDP. Nominální HDP se počítá v běžných cenách, tedy cenách platných v období, pro které se tento HDP počítá. Naproti tomu reálný HDP se počítá ve stálých cenách, tedy v cenách roku, který je stanoven jako výchozí. Reálný HDP je tedy vhodný pro porovnání vývoje HDP v průběhu více let, neboť jeho vývoj je očištěn o inflaci (cenové změny). Je třeba také zmínit, že růst HDP nevypovídá nic o změně kvality zboží v průběhu času.⁴

HDP lze počítat několika různými metodami, z nichž nejobvyklejší je tzv. výdajová metoda, která počítá HDP jako součet celkových výdajů na spotřebu, celkových investic, vládních výdajů a čistého exportu, tedy rozdílu mezi hodnotou exportu a importu. Tuto metodu lze uvést v podobě této jednoduché rovnice, která se v makroekonomii velmi často využívá:

$$Y = C + I + G + NX = C + I + G + (EX - IM)$$

Y zde představuje HDP, C spotřebu, I investice, G vládní výdaje a NX čistý export.⁵

Dříve se často používaly i jiné ukazatele míry ekonomické aktivity. Jedním z nich byl hrubý národní produkt (HNP). Ten se od HDP liší pouze tím, že rozlišuje výrobní faktory použité při produkci nikoli podle umístění na území daného státu, ale podle jejich vlastnictví občany daného státu bez ohledu na to, zda výroba probíhá doma nebo v zahraničí.⁶ Pro srovnání bohatství jednotlivých států se často využívá ukazatel HDP na hlavu, což je celkový HDP vydělený počtem obyvatel daného státu.⁷

³ CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 17-18. ISBN 978-80-246-1906-4.

⁴ Tamtéž, s. 17-18.

⁵ MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 474-475. ISBN 978-80-7169-891-3.

⁶ CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 18. ISBN 978-80-246-1906-4.

⁷ Příkladem využití tohoto ukazatele může být následující srovnání zemí EU:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114>

2.2 Inflation

Druhou významnou makroekonomickou veličinou je inflace. Obecně bývá inflace definována jako všeobecný růst cenové hladiny, jinak se také dá označit jako pokles kupní síly měny. Záporná inflace se označuje jako deflace a znamená naopak všeobecný pokles cenové hladiny.

Extrémem je tzv. hyperinflace. Jedná se o inflaci v řádu tisíců i desetitisíců procent ročně. Za takové situace již přestává domácí měna fungovat a spotřebitelé se uchylují buď k nějaké pevné zahraniční měně či provozují barterový obchod, tj. směnu zboží za zboží. Známým příkladem hyperinflace v historii je situace v Německu po první světové válce,⁸ také v současné době existují státy, které se s tímto fenoménem potýkají.⁹ Příčinou hyperinflace bývá často špatná hospodářská politika vlády, kdy se vláda snaží snížit zadlužení „tiskem peněz“. Ukončit hyperinflaci bývá velmi obtížné, jako obvyklá stabilizační strategie se používá radikální snížení rozpočtového deficitu, tedy snížení výdajů a zvýšení daní, což však zpravidla bývá velmi nepopulární.¹⁰

K měření inflace se používají cenové indexy. Nejobvyklejším způsobem je měření pomocí indexu spotřebitelských cen – CPI (*consumer price index*). Tento index se počítá pro určitý spotřební koš, tedy soubor statků a služeb kupovaných průměrným spotřebitelem (tento spotřební koš si stanovují statistické úřady podle určitých průzkumů mezi obyvatelstvem a zpravidla ho průběžně po několika letech upravují, aby stále odpovídal spotřebitelským preferencím v dané ekonomice¹¹). Každý statek/služba má v koši určitou váhu představující kupované množství (Q), kterou se násobí jeho cena (P). CPI se počítá jako podíl nákladů na spotřební koš v cenách běžného období a nákladů na spotřební koš v cenách základního období, přičemž se bere množství jednotlivých statků v základním období. To lze znázornit následující rovnicí¹²:

$$CPI = \frac{\sum P_1 Q_0}{\sum P_0 Q_0}$$

⁸ CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. České země v evropských dějinách, díl čtvrtý, od roku 1918. 1. vydání, Paseka, Praha, Litomyšl 2006. s. 35. ISBN 80-7185-794-7.

⁹ CVRČEK, Miroslav. Hyperinflace ničí Zimbabwe. Vydá bankovku v hodnotě 100 miliard [online]. 19.7.2008 [cit. 2014-10-29]. Dostupné online: <<http://byznys.ihned.cz/c1-26023560-hyperinflace-nici-zimbabwe-vyda-bankovku-v-hodnote-100-miliard>>

¹⁰ CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 182-183. ISBN 978-80-246-1906-4.

¹¹ Například aktuální spotřební koš Českého statistického úřadu lze najít na [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/spotrebni_kos_2014/\\$File/spot_kos2014.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/spotrebni_kos_2014/$File/spot_kos2014.pdf)

¹² CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 19. ISBN 978-80-246-1906-4.

Podobným způsobem se počítají i indexy cen výrobců, které se zpravidla specializují na určité odvětví. Např. index cen průmyslových výrobců, index cen zemědělských výrobců atd.¹³ Dalším způsobem měření je tzv. deflátor HDP. Ten využívá již zmíněného rozdílu mezi nominálním a reálným HDP a počítá se jako jejich podíl. Deflátor HDP používá na rozdíl od CPI množství statků v běžném období.

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\sum P_1 Q_1}{\sum P_0 Q_1}$$

2.3 Nezaměstnanost

Třetí z důležitých makroekonomických veličin představuje nezaměstnanost a s ní související problematika. Nejprve si musíme ujasnit, co přesně znamenají pojmy míra nezaměstnanosti, míra zaměstnanosti a míra participace. „*Míra nezaměstnanosti je podíl nezaměstnaných a pracovní síly. Pracovní síla je souhrn nezaměstnaných a zaměstnaných. Míra participace pracovní síly je podíl pracovní síly a obyvatelstva v produktivním věku. (...) Existuje snaha vyspělých zemí sjednotit definice. Za nezaměstnaného je považován ten, kdo nemá zaměstnání a aktivně je shání. Ti, kteří neshánějí zaměstnání aktivně, jsou mimo pracovní sílu.*“¹⁴ Pozor je třeba dát na definici míry zaměstnanosti, neboť ta není prostým doplňkem míry nezaměstnanosti do sta procent, ale představuje podíl zaměstnaných na obyvatelstvu v produktivním věku.

„*Oficiální míra nezaměstnanosti skutečnou nezaměstnanost podhodnocuje. Někdy jsou v případě recese zaměstnancům zkracovány pracovní úvazky. Tato nezaměstnanost se do oficiální míry nezaměstnanosti nedostává. Část lidí z kategorie mimo pracovní sílu tvoří tzv. znechucení nezaměstnaní, kteří po neúspěších v hledání přestali zaměstnání aktivně hledat. (...) Rozdíl mezi oficiální mírou nezaměstnanosti a skutečnou mírou nezaměstnanosti je obvykle největší na konci recese, při oživení se zmenšuje.*“¹⁵

Obvykle se rozlišuje několik typů nezaměstnanosti. Frikční nezaměstnanost vzniká, když lidé opustí původní zaměstnání a ještě nenastoupí do dalšího, případně pokud přicházejí z kategorie mimo pracovní sílu. Strukturální nezaměstnanost obvykle postihuje určitý region, ve kterém dojde k úbytku pracovních míst v určitém výrobním odvětví. Dobrým příkladem může být vysoká nezaměstnanost v regionech, kde došlo k útlumu těžby nebo nějakého odvětví těžkého průmyslu. Cyklická nezaměstnanost souvisí s fází hospodářského cyklu, ve které se v danou

¹³ ČERNOHORSKÝ, Jan, TEPLÝ, Petr. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. s. 98. ISBN 978-80-247-3669-3

¹⁴ CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 187. ISBN 978-80-246-1906-4.

¹⁵ Tamtéž.

chvíli ekonomika nachází. V období konjunktury nezaměstnanost postupně klesne až pod svojí přirozenou úroveň, zatímco v období recese dosáhne vyšší než přirozené úrovně. Přirozená míra nezaměstnanosti odpovídá nezaměstnanosti v situaci, kdy se ekonomika nachází na svém potenciálním produktu, zahrnuje tedy frikční a strukturální nezaměstnanost. Posledním typem je sezonní nezaměstnanost, která souvisí s ročním obdobím, které v některých odvětvích velmi ovlivňuje zaměstnanost. Jedná se zejména o zemědělství, stavebnictví nebo cestovní ruch.¹⁶ Vztah nezaměstnanosti a růstu lze tedy pozorovat spíše v krátkém období, zejména kvůli její cyklické složce. Dlouhodobě však nezaměstnanost do jisté míry ovlivňuje i investice do kvality lidského kapitálu, které budou rozebrány v další části.

3 Úloha úspor, investic a kapitálu

Po seznámení s pojmy HDP, inflace a nezaměstnanosti přejdeme nyní k faktorům, které ovlivňují hospodářský růst. Vyjděme z definice HDP a podívejme se blíže na jeho jednotlivé složky. Za dvě hlavní je možno považovat spotřebu a investice. Ostatní složky, tedy především vládní výdaje, lze totiž také chápat buď jako výdaje na spotřebu, nebo jako investiční výdaje. Nejprve se však musíme seznámit s tím, jak v ekonomii chápeme pojem kapitál a jak souvisí s produktivitou práce.

3.1 Kapitál a produktivita práce

Ekonomové s oblibou používají příklad Robinsona Crusoea, postavy z románu Daniela Defoea. Tento námořník, jenž ztroskotal na pustém ostrově, je ve své spotřebě zcela odkázán na to, co si sám vypěstuje, uloví a vyrobí. Jedná se tedy vlastně o velmi primitivní ekonomiku, na které lze ovšem velmi dobře ilustrovat některé aspekty fungování složitější ekonomiky.¹⁷

Pokud Robinson téměř nic neuloví, nebude si schopen nic vypěstovat, ani zhotovit nějaké nástroje, nebude moci mnoho spotřebovávat a bude se mu žít zřejmě velmi špatně. Bude-li však obratný a zhotoví si účinné zbraně k lovu, naučí se pěstovat různé plodiny, vyrábět složitější nástroje atd., bude si moci dovolit spotřebovávat více a také budou jeho produkty kvalitnější.

*„Pojmem produktivita rozumíme množství statků, které průměrný pracovník vyrobí za hodinu práce. Na příkladě Crusoeovy ekonomiky lze lehce pochopit klíčovou roli růstu produktivity pro růst životní úrovně.“*¹⁸ To samozřejmě platí i v mnohem složitějších ekonomikách na úrovni

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 506. ISBN 978-80-7169-891-3.

¹⁸ Tamtéž.

jednotlivých států. Jaké faktory však mají na velikost produktivity vliv? Souhrnně je označujeme jako kapitál a rozlišujeme čtyři jeho druhy – fyzický kapitál, lidský kapitál, přírodní zdroje a technologické znalosti.

3.1.1 Fyzický kapitál

Fyzický kapitál představuje budovy, stroje, nástroje a další zařízení. Někdy se používá označení kapitál pouze pro fyzický kapitál, který představuje jeden ze tří základních výrobních faktorů – půda, práce, kapitál. Jedná se tedy vlastně o *vyráběný výrobní faktor*, který se používá jak k výrobě zboží a služeb, tak dalšího kapitálu.

3.1.2 Lidský kapitál

Lidským kapitálem rozumíme znalosti a dovednosti pracovních sil. Patří sem schopnosti získané ve školách všech úrovní i v dalším vzdělávání a školení pracovníků. I tento typ kapitálu tedy je třeba napřed vyrobit. Stejně jako fyzický kapitál zvyšuje i lidský kapitál produktivitu práce a vytváří tak předpoklady hospodářského růstu. Investice do lidského kapitálu navíc přináší jednotlivcům osobní prospěch v podobě lepšího uplatnění na pracovním trhu, čímž dlouhodobě přispívají ke snižování nezaměstnanosti.

3.1.3 Přírodní zdroje

Co se skrývá pod přírodními zdroji, si není obtížné představit. Jedná se zejména o půdu, nerostné bohatství a zdroje vody. Důležité je také rozdělení na obnovitelné a neobnovitelné zdroje. Přírodní zdroje jsou mezi jednotlivé státy na světě rozděleny velmi nerovnoměrně a státy s větším přírodním bohatstvím mají v předpokladech hospodářského růstu nespornou výhodou. Nicméně na světě existují i státy chudé na přírodní zdroje, které se však dokázaly vyvíjet na mnohem vyšší ekonomickou úroveň než některé státy s bohatými přírodními zdroji. Snad nejtypičtějším příkladem může být v tomto směru Japonsko.¹⁹

3.1.4 Technologické znalosti

Velmi důležitou podmínkou úspěšného hospodářského rozvoje jsou totiž technologické znalosti. Ty úzce souvisí s kvalitou fyzického a lidského kapitálu, respektive ji do značné míry podmiňují. Technologickými znalostmi lze například vysvětlit fakt, proč dnes ve vyspělých ekonomikách zvládne velmi malé procento populace zaměstnané v zemědělství uživit celou populaci, zatímco ještě před stoletím musela být v zemědělství zaměstnána většina populace (a v rozvojových státech tomu tak bývá dodnes). Na rozdíl od předchozích druhů kapitálu navíc

¹⁹ MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 507-508. ISBN 978-80-7169-891-3.

technologické znalosti mají v podstatě neomezený růstový potenciál. S jejich pomocí tak můžeme vysvětlit dlouhodobý hospodářský růst, např. pomocí Solowova modelu.²⁰

3.2 Produkční funkce

V makroekonomických i mikroekonomických modelech se vliv těchto produkčních faktorů zachycuje pomocí produkční funkce. Nejobvyklejším tvarem bývá produkční funkce zahrnující dvě proměnné – práci a kapitál. Případně však může obsahovat i proměnné lidského kapitálu a přírodních zdrojů.²¹ Nám však pro představu postačí funkce dvou proměnných, kde Y bude představovat výstup (tedy HDP), A konstantu vyjadřující úroveň používané technologie, L množství práce a K množství kapitálu.

$$Y = A \cdot F(L, K)$$

Produkční funkce často má vlastnost *konstantních výnosů z rozsahu*, což znamená, že při vynásobení množství všech vstupů ve stejném poměru, vzroste ve stejném poměru i výstup (v matematice se tato vlastnost označuje jako *homogenita*).

$$r \cdot Y = A \cdot F(r \cdot L, r \cdot K)$$

V ekonomických modelech se proto často používá tzv. Cobb – Douglasova produkční funkce, která tuto vlastnost splňuje.

$$Y = A \cdot K^\alpha \cdot L^{1-\alpha}, \text{ kde } \alpha \in (0,1)$$

O čemž se lze snadno přesvědčit:

$$A \cdot F(r \cdot L, r \cdot K) = A \cdot (r \cdot K)^\alpha \cdot (r \cdot L)^{1-\alpha} = A \cdot r^\alpha \cdot r^{1-\alpha} \cdot K^\alpha \cdot L^{1-\alpha} = r \cdot A \cdot K^\alpha \cdot L^{1-\alpha} = r \cdot Y$$

Pokud zvolíme $r = \frac{1}{L}$, pak můžeme definovat funkci pro výstup na jednoho pracovníka Y/L , tedy jeho produktivitu práce. Z této funkce pak můžeme vidět, že produktivita závisí na množství kapitálu na pracovníka K/L .

3.3 Spotřeba a úspory

Každý příjem v ekonomice lze buď uspořít, nebo spotřebovat. Nejčastěji dochází ke kombinaci obojího, přičemž tento fakt hraje podstatnou roli v řadě makroekonomických modelů včetně těch, které se zabývají příčinami hospodářského růstu. Ekonomové často používají pojmů průměrný sklon ke spotřebě (APC – average propensity to consume), resp. úsporám (APS – average propensity to save) a mezní sklon ke spotřebě (MPC – marginal propensity to consume), resp. úsporám (MPS – marginal propensity to save). Průměrný sklon se počítá jako

²⁰ BALDWIN, Richard, WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vydání, Grada, Praha 2013. s. 226-227. ISBN 978-80-247-4568-8.

²¹ Tak to uvádí Mankiw na straně 510.

podíl spotřeby, resp. úspor na celkovém příjmu, mezní sklon je podíl spotřeby, resp. úspor na dodatečné jednotce příjmu (přidáme-li spotřebiteli 1 Kč příjmu, MPC bude část této koruny, kterou spotřebuje, a MPS část, kterou uspoří).

$$APC = \frac{C}{Y}; APS = \frac{S}{Y}; APC + APS = 1$$

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}; MPS = \frac{\Delta S}{\Delta Y}; MPC + MPS = 1$$

Z hlediska udržitelnosti hospodářského růstu hraje velkou roli výše úspor, neboť úspory potažmo investice slouží k akumulaci a udržování kapitálu ve všech jeho formách. Na druhou stranu obvykle předpokládáme, že se spotřebitelé snaží svojí spotřebu maximalizovat. Tuto problematiku podrobněji rozebereme v následujících částech.

3.4 Investice

Jak již bylo zmíněno, kapitál se považuje za vyráběný výrobní faktor. Investice jsou v tomto kontextu výdaje na výrobu a udržování tohoto faktoru. Uvědomíme-li si, že z definice HDP plyne, že pokud od HDP odečteme výdaje na spotřebu (včetně vládních, čistý export zanedbáme), zbyde nám částka odpovídající investicím.

$$Y - C - G = I$$

Označíme-li úspory S , není těžké si rozmyslet, že platí:

$$S = Y - C - G$$

Z čehož plyne v ekonomice jako celku rovnost úspor a investic.²²

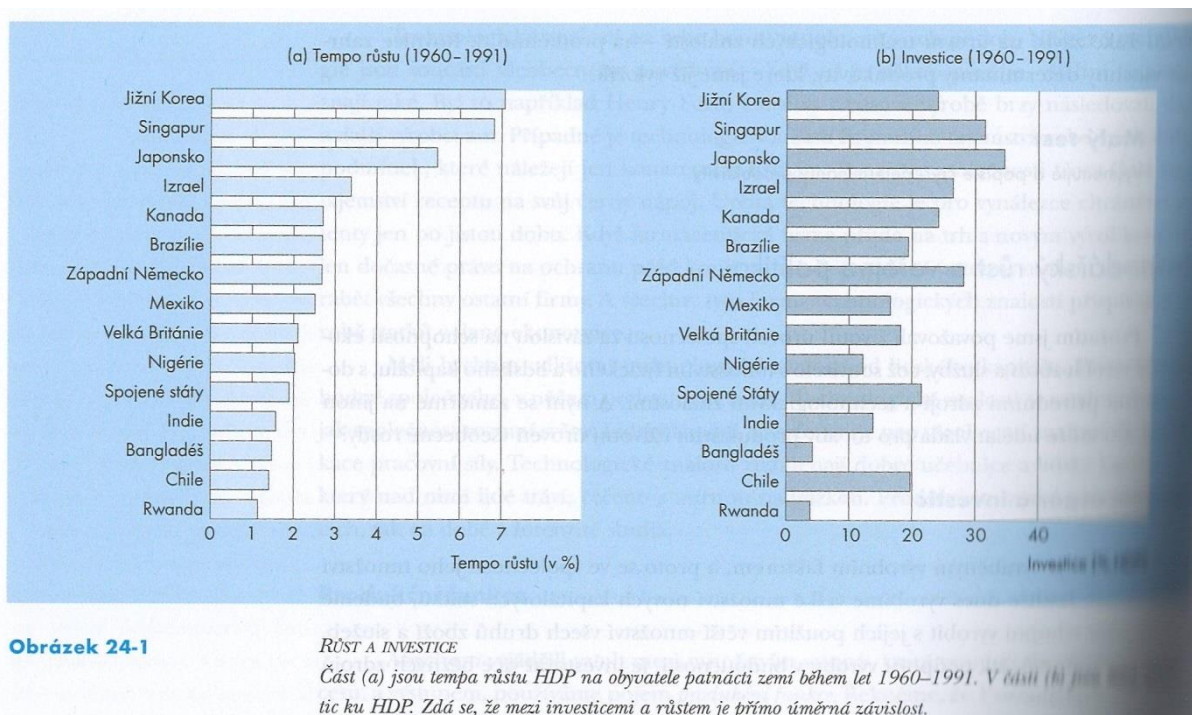
Úspory se přeměňují v investice díky finančnímu systému. To si lze velmi jednoduše představit. Když si například uložíme peníze do banky, vlastně jí je půjčujeme. A banka jako finanční zprostředkovatel půjčí tyto peníze třeba firmě, která je použije na investice do zlepšení technologií. Nás však nyní zajímá především souvislost investic a hospodářského růstu. Na následujícím obrázku můžeme vidět, že existuje určitá souvislost mezi mírou růstu a podílem investic na HDP v dané zemi. Tato korelace nám ještě nic neříká o tom, zda opravdu platí vztah příčiny a důsledku nebo jestli neplatí třeba obráceně. „*Samy o sobě nám údaje o směru*

²² MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 531-532. ISBN 978-80-7169-891-3.

*kauzality nemohou nic prozradit. Protože se zdá tato korelace tak zřejmá a přímá, interpretují ji ekonomové obvykle jako investice vedoucí k růstu."*²³

Obrázek 1: Růst a investice

Zdroj: MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. s. 512. ISBN 978-80-7169-891-3.

3.4.1 Klesající výnosy a efekt dohánění

Jednou z důležitých vlastností kapitálu jsou klesající výnosy s růstem jeho množství, tato vlastnost se označuje jako *klesající mezní produkt kapitálu*. To v podstatě znamená, že máme-li na počátku malé kapitálové vybavení, jeho zvýšení vyvolá velký růst. Naopak při počátečním vysokém kapitálovém vybavení každá další jednotka kapitálu přinese již jen mírné zlepšení. Podíváme-li se na obrázek, můžeme si všimnout, že Jižní Korea a USA investovaly v daném období víceméně stejnou část HDP, ale Jižní Korea rostla v tomto období mnohem rychleji.

Možným vysvětlením tohoto jevu může být fakt, že na počátku tohoto období byla Jižní Korea mnohem chudším státem než USA, protože „v roce 1960 dosahoval HDP Jižní Koreje na obyvatele jedné desetiny HDP na obyvatele Spojených států.“²⁴ Zamyslíme-li se nad touto situací, není těžké si představit, že pokud pracovníci v chudém rozvojovém státě, kteří dosud

²³ MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 511. ISBN 978-80-7169-891-3.

²⁴ MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 531-532. ISBN 978-80-7169-891-3.

pracovali jen s primitivními nástroji, dostanou možnost vyrábět pomocí sofistikovaných strojů (a naučí se s nimi zacházet) zvýší se jejich produktivita mnohem více, než se zvýší produktivita pracovníků v rozvinutém státě, kteří dostanou k práci o něco novější a technologicky vyspělejší stroj, který však nezmění zcela dosavadní způsob výroby. Tento pozorovaný jev se nazývá *efekt dohánění*.

3.4.2 Zahraniční investice

V předchozím textu bylo zmíněno, že hlavním zdrojem investic v ekonomice jsou úspory. Prozatím jsme ovšem zanedbali sektor zahraničí. Proto nyní rozšíříme diskuzi i o tuto možnost. Rozhlédneme-li se po České republice, nemůžeme si nevšimnout, že během posledních dvou desetiletí zde vyrostla řada továren různých zahraničních firem nebo jiné zahraniční firmy koupily mnoho tradičních českých firem. Pro příklady zahraničních investic tedy opravdu nemusíme chodit daleko.

V rámci makroekonomie se rozdělují zahraniční investice do dvou kategorií – přímé zahraniční investice a portfoliové zahraniční investice. Určujícím faktorem je výše podílu vlastnictví zahraničního investora. „Prakticky většina zemí řadí do přímých investic pohyb kapitálu, při kterém se jedná o získání aspoň 30 % podílu na celkovém akciovém kapitálu. Může se jednat o nákup akcií, reálné investování či reinvestici zahraničního zisku. Portfoliové investice představují nákup obligací a akcií, při kterých není splněna podmínka pro zařazení do přímých investic...”²⁵

Nevýhoda zahraničních investic spočívá v tom, že zde existuje poměrně velké nebezpečí, že zahraniční investor si stáhne své zisky zpět do své vlasti místo toho, aby je reinvestoval v dané ekonomice. Nicméně tomu tak být nemusí a je to jednou z výzev pro hospodářskou politiku, aby motivovala k investování zisků v zemi, kde byly vytvořeny.

4 Možnosti hospodářské politiky

Nyní tedy stojíme před otázkou, jak může hospodářská politika ovlivnit růst. V předchozích částech jsme si ukázali řadu teoretických prvků, ze kterých bychom již měli být schopni odhadnout, jaké možnosti vlády v tomto směru mají. Ještě než přejdeme k hledání odpovědi na tuto otázku, měli bychom si vysvětlit, proč tolik záleží na procentuální míře růstu HDP. Na první pohled se může zdát, že roste-li ekonomika o 2 % nebo o 5 % ročně, není to velký rozdíl. Existuje však velmi jednoduchý příklad, který takový názor vyvrací. Říká se mu *pravidlo sedmdesáti*.

²⁵ CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. s. 101. ISBN 978-80-246-1906-4.

4.1 Pravidlo sedmdesáti

Každý z nás by měl znát základní princip složeného úročení, aby si dokázal spočítat, jaký výnos bude mít například ze svého bankovního vkladu. Nicméně princip složeného úročení funguje i v případě růstu HDP. Pravidlo sedmdesáti se tak jmenuje proto, že roste-li HDP tempem 1 % ročně, dojde k jeho zdvojnásobení za přibližně sedmdesát let. Roste-li tedy HDP tempem 2 %, jde o dvakrát tak rychlý růst a HDP se zdvojnásobí za přibližně třicet pět let, a roste-li dokonce tempem 5 % ročně, zdvojnásobí se HDP již za čtrnáct let. Tyto výsledky se mohou zdát až neuvěřitelné, a zřejmě ne náhodou Albert Einstein prý svého času prohlásil, že složený úrokový počet patří k „největším matematickým objevům všech dob.“²⁶

4.2 Podpora úspor

V předchozí části jsme si ukázali stěžejní roli úspor při tvorbě kapitálu. Nabízí se tedy závěr, že vláda by měla určitým způsobem motivovat domácnosti a firmy, aby větší část svých příjmů uspořily. Nejvhodnějším nástrojem vlády pro tento účel může být správné nastavení daňové politiky. Z tohoto pohledu se tedy jeví jako vhodné opatření zdanění spotřeby prostřednictvím nepřímých daní, typicky daní z přidané hodnoty a případně spotřebními daněmi. A naopak snížení daní z příjmů, zejména z příjmů z úroků a z jiného kapitálového majetku.

Na druhou stranu lze namítnout, že zdanění má i jiné cíle, z nichž jedním je větší spravedlnost při rozdělování bohatství ve společnosti. A je nepochybné, že bohatší domácnosti si mohou dovolit uspořit více, nežli domácnosti chudé. Otázkou je rovněž, do jaké míry by daňová politika opravdu mohla míru úspor ovlivnit. Musíme si také uvědomit, že i rozpočtový přebytek nebo schodek se do míry úspor promítá jako úspory veřejného sektoru. Takže vláda může úspory zvýšit i tím, že sníží deficit, k čemuž naopak potřebuje daně spíše zvýšit. V neposlední řadě je třeba si uvědomit, že v rozvojových zemích je v současnosti velmi nízká zásoba kapitálu a jeho akumulace tak může být během na velmi dlouhou trať.

4.3 Podpora zahraničních investic

Druhou možností financování investic je příliv zahraničních investic. Přičemž vlády mají řadu možností, jak svoji zemi pro zahraniční investory učinit atraktivnější. Podobně jako v předchozím případě lze využít k tomuto účelu daňovou soustavu a jejím prostřednictvím zavést různé investiční pobídky, které představují obvykle odpuštění nebo snížení daní na určitou dobu od vstupu zahraničního investora do domácí ekonomiky. Další možností, jak

²⁶ MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) s. 505. ISBN 978-80-7169-891-3.

„nalákat“ zahraniční investory, kromě daňových výhod je poskytnutí určité dotace, a to nejen v podobě financí, ale i třeba poskytnutím pozemku pro stavbu továrny apod.²⁷ Vlády motivuje k zavádění těchto pobídek nejen snaha o zvýšení celkového hospodářského růstu, ale často také třeba snaha řešit problém strukturální nezaměstnanosti v určitém regionu. Nicméně existují i další faktory, které ovlivňují rozhodnutí zahraničních investorů, zda začít v dané zemi podnikat. Vzhledem k tomu, že mají obecnější platnost, budeme se jimi zabývat v samostatné podkapitole.

4.4 Stabilita prostředí

Nejen pro zahraniční investory, ale i pro domácí subjekty hraje zcela klíčovou roli stabilita podnikatelského prostředí. Co si pod tím můžeme představit? Jde zejména o to, jak dobře daný stát dokáže ochránit vlastnická práva. A proč jsou právě vlastnická práva tak důležitá? Zamysleme se nad tím, jak funguje výroba tak sofistikovaného produktu, jakým je například automobil.

Z předchozích částí víme, že výroba takového výrobku vyžaduje vysokou úroveň fyzického kapitálu, lidského kapitálu i technologických znalostí. Také ale vyžaduje spolupráci mnoha různých firem vyrábějících různé součástky nebo posléze kompletujících finální produkt. Za takové situace je zcela nezbytné, aby stát prostřednictvím svého soudního systému byl schopen zajistit, že se jednotlivé firmy nebudou navzájem okrádat, neboť si budou vědomy, že za takové jednání budou potrestány. Díky tomu se pak firmy nebojí mezi sebou obchodovat a ekonomika je jako celek schopna produkovat složitější produkty.

Vynutitelnost vlastnických práv úzce souvisí s politickou stabilitou. V zemích, kde často dochází k převratům, existuje větší riziko, že vláda, jež se dostane převratem k moci, například znárodní soukromé podniky nebo úspory obyvatel. To odrazuje jak zahraniční investory od vstupu, tak domácí subjekty od tvorby úspor, což vede ke snížení celkových investic a potažmo hospodářského růstu.

Kvalita politického a ekonomického systému země navíc tvoří poměrně uzavřený kruh, ve kterém platí obousměrná závislost. *„Pokud většina národního produktu tryská z díry v zemi, pak si stačí přivlastnit tu díru, zaplatit pár pohůnků a jimi ovládat zbytek populace. Je celkem jedno, jestli ze země leze ropa, zlato či banány, obvyklým důsledkem závislosti ekonomiky na několika málo zdrojích je autoritářský režim. Až příliš spolehlivě to platí od Afriky přes Latinskou Ameriku až po Sibiř. V diverzifikovaných ekonomikách bývá politika liberálnější. ... Nestačí jen*

²⁷ Pro lepší představu může posloužit např. česká právní úprava investičních pobídek, kterou je možné najít v zákoně č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů.

*uplatit či importovat úzké ekonomické elity jako v komoditní ekonomice, ale je potřeba vybudovat právní stát, což se neobejde bez solidní míry politických svobod."*²⁸

5 Hospodářský růst a chudoba

Poté co jsme si prošli faktory podmiňující hospodářský růst a možnosti jejich ovlivnění hospodářskou politikou, měli bychom se ještě krátce zamyslet nad tím, jakým způsobem pomáhá hospodářský růst ke snížení chudoby. Již jsme si řekli, že jako hlavní měřítko růstu používáme změnu velikosti celkového HDP a potažmo i změnu velikosti HDP na obyvatele. Pro hodnocení míry chudoby bylo stanoveno několik kritérií, která budou popsána v následující kapitole. Jedno z nich však využijeme již nyní. Jedná se o procentuální podíl lidí s příjmem nižším než 1,25 amerických dolarů (USD) na den na celkové populaci daného státu.

V následujících dvou tabulkách jsou zachyceny míry růstu zemí BRICS v letech 1992 – 2010 a podíl lidí s příjmem nižším než 1,25 USD na populaci ve stejném období.²⁹ Korelaci mezi mírou růstu a snižováním chudoby lze na základě těchto dat vysledovat zejména v případě Číny, která v průběhu tohoto období udržovala stabilně velmi vysoké, často dvouciferné tempo růstu. V případě Indie, která rostla také velmi solidním tempem, nemáme bohužel k dispozici mnoho dat o míře chudoby, ale i z těch několika málo údajů, které máme, je vidět, že se míra chudoby také snížila velmi podstatným způsobem. Dostatek dat naopak máme v případě Brazílie, která rostla zejména ve druhé polovině 90. let a na přelomu tisíciletí výrazně pomaleji. Můžeme si všimnout, že v tomto období míra chudoby spíše stagnovala, a po zrychlení růstu v prvním desetiletí 21. století začala opět klesat. Podobný trend můžeme pozorovat i v Jihoafrické republice, která zejména v 90. letech nedosahovala příliš vysokého tempa růstu, a míra chudoby se v tomto období spíše trochu zvýšila. K jejímu snížení pak došlo až v průběhu dalšího desetiletí, kdy ekonomika rostla o něco rychleji.

Ruská federace představuje v této skupině zemí trochu zvláštní případ. Zejména v první polovině 90. let zaznamenala významný propad hospodářství, který souvisel s rozpadem bývalého sovětského bloku, zpretrháním řady dosavadních obchodních vazeb a transformací centrálně plánované ekonomiky na tržní. Můžeme si všimnout i poměrně nízké výchozí úrovně chudoby, která zřejmě souvisela s rovnostářským přerozdělováním příjmů v socialistické ekonomice, a která se také v době hospodářského propadu v 90. letech zvyšovala, aby poté začala s obnovením růstu klesat.

²⁸ KUDRNA, Zdeněk. Globální cesta do slepé uličky. *Respekt* (2014, roč. XXV, č. 30, str. 39). ISSN 0862-6545.

²⁹ Tato data bohužel nejsou v databázi Světové banky kompletní, některé země mají data jen za několik málo roků z daného období, nicméně i tak lze vysledovat u všech zemí jistý vývoj.

Tabulka 1: Meziroční růst HDP (v %)

Země	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brazílie	-0,47	4,67	5,33	4,42	2,15	3,37	0,04	0,26	4,31	1,31
Čína	9,18	14,24	13,96	13,08	10,92	10,01	9,30	7,83	7,62	8,30
Indie	5,48	4,75	6,66	7,57	7,55	4,05	6,18	8,85	3,84	4,82
Ruská federace	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JAR	14,53	-8,67	12,57	-4,14	-3,60	1,40	-5,30	6,40	10,00	5,09
	-2,14	1,23	3,23	3,12	4,31	2,65	0,52	2,36	4,15	2,74

Země	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Brazílie	1,31	2,66	1,15	5,71	3,16	3,96	6,10	5,17	-0,33	7,53
Čína	8,30	9,08	10,03	10,09	11,31	12,68	14,16	9,63	9,21	10,45
Indie	4,82	3,80	7,86	7,92	9,28	9,26	9,80	3,89	8,48	10,26
Ruská federace	5,09	4,74	7,30	7,18	6,38	8,15	8,54	5,25	-7,82	4,50
JAR	2,74	3,67	2,95	4,55	5,28	5,60	5,55	3,62	-1,53	3,14

Zdroj: WORLD BANK. *GDP growth (annual %)*. [cit. 2014-07-29]. Dostupné online: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

Tabulka 2: Podíl populace s příjmem pod 1.25 USD/den (v % populace)

Země	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Brazílie	17,9	17		11,3	12,4	12,3	11	11,4		11,8
Čína	63,8	53,7	59,8	54,1	36,4	47,8	48	35,6		
Indie			49,4							
Ruská federace		1,5			2,81			2,28		0,89
JAR		24,3		21,4					26,2	

Země	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Brazílie	11,8	10,6	11,2	9,77	8,52	7,64	7,13	6,01	6,14	
Čína		28,4			16,3			13,1	11,8	
Indie					41,6					32,7
Ruská federace	0,89	0,32	0,33	0,1	0,16	0,06	0,02	0	0	
JAR						17,4			13,8	

Zdroj: WORLD BANK. *Poverty headcount ratio at \$1.25 a day (PPP) (% of population)*. [cit. 2014-07-29]. Dostupné online: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY>

Pozn. Hranice 1,25 USD je brána v cenách roku 2005.

Na tomto příkladu zemí skupiny BRICS lze tedy dokumentovat souvislost míry růstu HDP s mírou chudoby. Lze samozřejmě spekulovat a diskutovat o existenci dalších proměnných, ale podobně jako v případě souvislosti investic a hospodářského růstu, můžeme s velkou mírou jistoty předpokládat, že růst pomáhá snižovat míru chudoby.

6 Definice chudoby podle Prvního rozvojového cíle

Na závěr se ještě seznámíme s tím, jak byly v rámci prvního rozvojového cíle stanoveny parametry, podle kterých je sledováno naplnění tohoto cíle. První cíl zahrnuje tři úkoly:³⁰

Úkol 1.A: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí s příjmem nižším než jeden americký dolar (oproti roku 1990).

Úkol 1.B: Dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a přiměřené práce pro všechny, včetně žen a mladých lidí.

Úkol 1.C: Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí trpících hladem (oproti roku 1990).

V rámci těchto třech úkolů pak byly stanoveny následující ukazatele plnění:³¹

Pro úkol 1.A jde o ukazatele 1.1 – Podíl populace pod hranicí 1 USD na den, 1.2 – *Poverty gap ratio*³² a 1.3 – Podíl nejchudších domácností na spotřebě. Pro úkol 1.B jde o 1.4 – Tempo růstu HDP k počtu zaměstnaných osob, 1.5 – Poměr zaměstnaných v populaci, 1.6 – Podíl zaměstnaných lidí s příjmy nižšími než jeden USD na den a 1.7 – Podíl samoživitelů a pomocníků v domácnosti na celkové zaměstnanosti. A pro úkol 1.C jde o 1.8 – Výskyt podvyživených dětí ve věku do pěti let a 1.9 – Podíl populace s příjmem potravy pod úrovní energetického výživového minima.

K úkolu 1.A je nutno ještě poznamenat, že hranice jednoho dolaru na den byla brána v cenách roku 1990. V roce 2008 byla australským ekonomem Martinem Ravallionem navržena přepočtená hranice 1,25 USD/den, nicméně tato hranice stejně jako původní naráží na problém, že v řadě zemí je hranice chudoby stanovena výše (např. 2 USD/den), a dále, že chudobu nelze vnímat pouze prostřednictvím výše příjmu, ale je nutno brát v úvahu další okolnosti života v dané zemi.³³

7 Závěr

V tomto textu jsme si pomocí některých prvků makroekonomické teorie představili úlohu hospodářského růstu v ekonomice včetně faktorů, které jej ovlivňují. Ukázali jsme si, že hospodářská politika má poměrně slušné možnosti, jak růst ovlivnit, přičemž se ještě sluší

³⁰ OSN. Oficiální seznam indikátorů MDGs. Dostupné na *Informační centrum OSN v Praze*, [cit. 2014-07-28]. Dostupné online: <<http://www.osn.cz/soubory/officialist2008-cze.pdf>>

³¹ Tamtéž.

³² **Poverty gap** je průměrný deficit celkové populace k hranici chudoby (za nechudé se považují ti, jejichž deficit se rovná nule). Odráží hloubku i rozsah chudoby ve společnosti.

³³ U. S. AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT. *Getting to zero*, A discussion paper on ending extreme poverty [online]. 2013 [cit. 2014-07-28]. s. 5-6. Dostupné online: <<http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1870/USAID-Extreme-Poverty-Discussion-Paper.pdf>>

zmínit, že rychlejšímu hospodářskému růstu může napomoci také liberalizace světového obchodu. Tato problematika však jednak patří spíše do působnosti Světové obchodní organizace (World Trade Organization – WTO), a navíc analýza tohoto faktoru je poněkud komplikovanější, takže by přesahovala rámec tohoto podkladového materiálu.

Dále jsme zjistili, že existuje silná závislost mezi politickým systémem a stavem a strukturou ekonomiky. Hospodářský růst tedy nepřinese jen vzrůstající ekonomický blahobyt občanům dané země, ale vyžaduje zároveň účinné reformy fungování státu posilující práva a svobody jednotlivců, což přináší obyvatelům další významný benefit.

Jednání na půdě Hospodářské a sociální rady by měla přinést základní východiska, pro podporu růstu, a to zejména v zemích, které se nejvíce potýkají s problémem chudoby. Jejich součástí by měla být doporučení mezinárodním finančním a rozvojovým institucím pro vytváření a udržení programů podpory investic v dotčených zemích. Překážkami dohody na fungujících opatřeních by se mohly stát obavy některých států obávajících se přijetí opatření vedoucích k politickým reformám. Komplikací může být i nízká ochota rozvinutějších zemí posílat peníze do míst, kde existuje velké riziko, že budou neefektivně využity, místo aby šly na podporu produktivních investic.

Tato rizika však nikdy nebude možné zcela eliminovat, a rozhodně by se to nemělo stát deklarovaným důvodem k zablokování žádoucích opatření.

Seznam doporučených doplňkových zdrojů

BALDWIN, Richard, WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vydání, Grada, Praha 2013. 584 s. ISBN 978-80-247-4568-8. – **Kapitola 7 analyzující poválečný hospodářský růst ve státech západní Evropy. Vysvětluje a používá Solowův model a také se zabývá vlivem ekonomické integrace na míru růstu.**

KUDRNA, Zdeněk. Globální cesta do slepé uličky. *Respekt* (2014, roč. XXV, č. 30, str. 39). ISSN 0862-6545. – **Článek pojednávající o důsledcích struktury ekonomiky a její případné závislosti na zahraničních investicích pro politický systém dané země.**

MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu *Principles of Economics*, 1st edition, vydaného v roce 1998.) 768 s. ISBN 978-80-7169-891-3. – **Zejména kapitola 24 vysvětluje problematiku hospodářského růstu a kapitola 25 pojednávající o úsporách a investicích v ekonomice.**

Stránky Hospodářské a sociální rady OSN. <<http://www.un.org/en/ecosoc/>>

Stránky Rozvojových cílů tisíciletí OSN. <<http://www.un.org/millenniumgoals/>>

Stránky Světové banky, jež provozuje řadu projektů podpory soukromých investic, a kde je k dispozici široká databáze dat o hospodářství a chudobě. <<http://www.worldbank.org/>>

Zpráva generálního tajemníka OSN, ve které se věnuje též problematice hospodářského růstu v souvislosti s Rozvojovými cíli tisíciletí a rozvojovou agendou po roce 2015.

<<http://www.un.org/sg/speeches/reports/68/report-growth.shtml>>

Stránky Informačního centra OSN v Praze. <<http://www.osn.cz/>>

Seznam použité literatury

BALDWIN, Richard, WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vydání, Grada, Praha 2013. 584 s. ISBN 978-80-247-4568-8.

CAHLÍK, Tomáš, HLAVÁČEK, Michal, SEIDLER, Jakub. *Makroekonomie*. 1. dotisk 2. vydání, Karolinum, Praha 2013. ISBN 978-80-246-1906-4.

CUHRA, Jaroslav, ELLINGER, Jiří, GJURIČOVÁ, Adéla, SMETANA, Vít. *České země v evropských dějinách, díl čtvrtý, od roku 1918*. 1. vydání, Paseka, Praha, Litomyšl 2006. 360 s. ISBN 80-7185-794-7.

CVRČEK, Miroslav. *Hyperinflace ničí Zimbabwe. Vydá bankovku v hodnotě 100 miliard* [online]. 19.7.2008 [cit. 2014-10-29]. Dostupné online: <<http://byznys.ihned.cz/c1-26023560-hyperinflace-nici-zimbabwe-veda-bankovku-v-hodnote-100-miliard>>

ČERNOHORSKÝ, Jan, TEPLÝ, Petr. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na *Zákony pro lidi*, 2014 [cit. 2014-07-22]. Dostupné online: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-72>>

KUDRNA, Zdeněk. Globální cesta do slepé uličky. *Respekt* (2014, roč. XXV, č. 30, str. 39). ISSN 0862-6545.

MANKIW, Gregory. *Zásady ekonomie*. Dotisk 2009, 1. vydání, Grada, Praha 2000. (Z amerického originálu Principles of Economics, 1st edition, vydaného v roce 1998.) 768 s. ISBN 978-80-7169-891-3.

OSN. Oficiální seznam indikátorů MDGs. Dostupné na *Informační centrum OSN v Praze*, [cit. 2014-07-28]. Dostupné online: <<http://www.osn.cz/soubory/officialist2008-cze.pdf>>

U. S. AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT. *Getting to zero*, A discussion paper on ending extreme poverty [online]. 2013 [cit. 2014-07-28]. Dostupné online: <<http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1870/USAID-Extreme-Poverty-Discussion-Paper.pdf>>

UNITED NATIONS. *United nations millenium development goals, Goal one: Eradicate extreme poverty and hunger*. [cit. 2014-07-30]. Dostupné online: <<http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml>>

WORLD BANK. *GDP growth (annual %)*. [cit. 2014-07-29]. Dostupné online: <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>>

WORLD BANK. *Poverty headcount ratio at \$1.25 a day (PPP) (% of population)*. [cit. 2014-07-29]. Dostupné online: <<http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY>>

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Hlavní partner Modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner Modelu EU

Partner konference

Univerzitní
partner

Partner zahájení

Partner jednání

Partneři Modelů

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

Hlavní mediální partner

Partner Chronicle

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky